

LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS KANCELIARIJA
TEISĖS GRUPĖ

IŠVADA

**DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS COVID-19 LIGOS (KORONAVIRUSO INFEKCIJOS)
SUKELTŲ PASEKMIŲ POVEIKIO VARTOJIMO SUTARČIŲ DĖL RENGINIŲ
ORGANIZAVIMO PASLAUGŲ TEIKIMO VYKDYMOI ĮSTATYMO PROJEKTO
(TOLIAU – ĮSTATYMO PROJEKTAS) (TAP NR. 20-621) (TAIS NR. 20- 20-5662(2) IR
LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS NUTARIMO, KURIUO ŠIS ĮSTATYMO
PROJEKTĄ SIŪLOMA TEIKTI LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMUI, PROJEKTO
(TOLIAU – NUTARIMO PROJEKTAS) (TAP NR. 20-620) (TAIS NR. 20- 20-5664(2)**

2020-04-20 Nr.NV-1100

Vilnius

Įvertinę Įstatymo ir Nutarimo projektų atitiktį įstatymams, Vyriausybės nutarimams bei teisės technikos reikalavimams, teikiame šias pastabas ir pasiūlymus:

1. Kadangi Įstatymo projektu siūlomu teisiniu reguliavimu būtų ribojamos vartotojų teisės ir įtvirtinamos imperatyvios nuostatos, aptariančios renginių organizavimo paslaugų teikimo sąlygas, kurios nebuvo žinomos vartojimo sutarčių sudarymo metu, kyla pagrįstų abejonių dėl tokio teisinio reguliavimo atitikties, visų pirma, *lex retro non agit* (įstatymas atgal negalioja), o taip pat – teisinio reguliavimo aiškumo, asmenų teisinio tikrumo, teisėtų lūkesčių principams bei Lietuvos Respublikos civilinio kodekso (toliau – CK) 6.157 straipsnio 2 daliai („imperatyviųjų teisės normų pasikeitimas po sutarties sudarymo neturi įtakos sutarties sąlygoms“).

Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas (toliau – LVAT) yra pažymėjęs (pvz., administracinėje byloje Nr. Nr. A-450-502/2015), kad „<...> šiuo principu [*lex retro non agit* – išskirta Teisės grupės] siekiama užtikrinti teisinio reguliavimo bei asmenų teisinio statuso aiškumą, stabilumą. Subjektai turi žinoti, kokio elgesio iš jų tikimasi, reikalaujama, ir turi būti tikri, kad už teisės aktus atitinkantį elgesį jiems nebus taikomos teisinės poveikio priemonės vėliau pasikeitusio teisinio reguliavimo pagrindu“.

Konstitucinis Teismas yra pasisakęs (2001 m. sausio 11 d., 2003 m. rugsėjo 30 d. nutarimai), jog įstatymai taikomi tiems faktams ir pasekmėms, kurios atsiranda po šių įstatymų įsigaliojimo; reikalavimas, kad paskelbti įstatymai galiotų į ateitį ir neturėtų grįžamosios galios – svarbi teisinio tikrumo prielaida, esminis teisės viešpatavimo, teisinės valstybės elementas. Be to, Konstitucinis Teismas 2007 m. lapkričio 29 d. nutarime konstatavo, kad *nei įstatymu, nei poįstatyminiais aktais negalima nustatyti tokio teisinio reguliavimo, kuriuo būtų įsiterpta į jau pasibaigusius teisinius santykius*. Tokiu reguliavimu, kuriuo teisės normos galėtų būti pakeistos, kai reguliuojami santykiai jau yra baigti, būtų sudarytos prielaidos paneigti asmenų teisėtus lūkesčius, teisinį tikrumą ir teisinį saugumą, konstitucinį teisingumo principą. Taigi teisės aktai pagal bendrą

taisyklę netaikomi tiems įvykusiems teisiniams faktams ir teisiniams padariniams, kurie atsirado iki naujai priimto teisės akto įsigaliojimo. Teisėtų lūkesčių apsaugos principas siejasi su visų valstybės institucijų pareiga laikytis priimtų įsipareigojimų. Šis principas taip pat reiškia įgytų teisių apsaugą, t. y. asmenys turi teisę pagrįstai tikėtis, kad jų pagal galiojančius teisės aktus įgytos teisės bus išlaikytos nustatytą laiką ir galės būti realiai įgyvendinamos. Pagal šį principą teisinį reguliavimą galima keisti tik laikantis iš anksto nustatytos tvarkos ir nepažeidžiant Konstitucijos principų bei normų, būtina *inter alia* laikytis principo *lex retro non agit*, teisinio reguliavimo pataisomis negalima paneigti asmens teisėtų interesų ir teisėtų lūkesčių (Konstitucinio Teismo 2001 m. liepos 12 d., 2001 m. gruodžio 18 d., 2015 m. lapkričio 19 d. nutarimai). Konstituciniai teisėtų lūkesčių apsaugos, teisinio tikrumo, teisinio saugumo principai suponuoja valstybės pareigą užtikrinti teisinio reguliavimo tikrumą ir stabilumą, apsaugoti asmenų teises, gerbti teisėtų interesus ir teisėtus lūkesčius, vykdyti priimtus įsipareigojimus asmeniui; neužtikrinus asmens teisėtų lūkesčių apsaugos, teisinio tikrumo ir teisinio saugumo, nebūtų užtikrintas asmens pasitikėjimas valstybe ir teise (Konstitucinio Teismo 2015 m. lapkričio 19 d. nutarimas). Konstitucinis teisinės valstybės principas suponuoja įvairius reikalavimus įstatymų leidėjui, kitiems teisėkūros subjektams, *inter alia*, tai, kad teisės aktų galia yra nukreipta į ateitį, įstatymų ir kitų teisės aktų grįžtamoji galia neleidžiama (*lex retro non agit*), nebent teisės aktu būtų sušvelninama teisinių santykių subjekto padėtis ir kartu nebūtų pakenkiama kitiems teisinių santykių subjektams (*lex benignior retro agit*) (Konstitucinio Teismo 2011 m. spalio 25 d., 2014 m. gruodžio 19 d. nutarimai). Negalima nustatyti tokio teisinio reguliavimo, kuris įsiterptų į jau pasibaigusius teisinius santykius; toks reguliavimas, kuris galėtų pakeisti teisės normas, kai reguliuojami santykiai jau yra užbaigti, sudarytų prielaidas paneigti asmenų teisėtus lūkesčius, teisinį tikrumą ir teisinį saugumą konstitucinį teisingumo principą (Konstitucinio Teismo 2007 m. lapkričio 29 d., 2011 m. spalio 25 d. nutarimai). Asmenys, kurie pagal įstatymą įgijo tam tikras teises, turi teisę pagrįstai tikėtis, kad šios teisės nustatytą laiką bus išlaikytos ir įgyvendinamos (Konstitucinio Teismo 2012 m. birželio 29 d., 2014 m. gruodžio 19 d. nutarimai). Principas *lex retro non agit* nėra absoliutus: galima jo išimtis, pagal kurią leidžiama teisės aktu, kuriais sušvelninama teisinių santykių subjektų padėtis ir kartu nepakenkiama kitiems teisinių santykių subjektams, grįžtamoji galia. Tokiu atveju nėra pažeidžiamas iš konstitucinio teisinės valstybės principo kylantis teisėtų lūkesčių apsaugos reikalavimas (Konstitucinio Teismo 2013 m. vasario 15 d. nutarimas).

Dėl CK 6.157 straipsnio 2 dalies aiškinimo Lietuvos Aukščiausiasis Teismas (toliau – LAT) yra išdėstęs tokią poziciją (LAT 2019 m. gegužės 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-176-1075/2019): CK 157 straipsnio 2 dalis nustato, kad imperatyviųjų teisės normų pasikeitimas po sutarties sudarymo neturi įtakos sutarties sąlygoms. Ši teisės norma yra bendrojo principo *lex retro non agit atspindys* (CK 1.7 straipsnio 2 dalis). Todėl įstatymų pakeitimai – naujų imperatyviųjų

normų nustatymas – negali turėti įtakos iki tokių pakeitimų įsigaliojimo sudarytoms sutartims. *Pažymėtina, kad teisės doktrinoje dėl CK 6.157 straipsnio taikymo nurodoma, kad šią normą reikia aiškinti ir taikyti, atsižvelgiant į tęstinį sutartinių santykių pobūdį. Sutarties pakeitimas ar vykdymas turi atitikti imperatyvias teisės normas, galiojančias keičiant ar vykdant, o ne sudarant sutartį.* Taip pat LAT išskyrė tokius svarbius aspektus dėl šios teisės normos taikymo: 1) *ši norma taikytina ne mechaniškai, bet atsižvelgiant į sutarties sąlygas ir į konkrečios taikytinos imperatyviosios normos pobūdį ir tikslus. Šalių teises ribojantis ar plečiantis normos pobūdis svarbus sprendžiant dėl draudimo taikyti įstatymą atgaline tvarka* (LAT 2013 m. sausio 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-75/2013); 2) principas dėl įstatymo neveikimo atgal (*lex retro non agit*) nepažeidžiamas, jeigu naujos teisinio reguliavimo nuostatos taikomos ne sutarčių sudarymui, o besitęsiančių sutarčių keitimui ar vykdymui (pvz., LAT 2017 m. gegužės 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-230-686/2017).

Taigi, atsižvelgiant į išdėstytus Konstitucinio Teismo, LAT ir LVAT argumentus, manytina, jog, siekiant atsakyti į klausimą, ar siūlomu teisiniu reguliavimu nebus pažeidžiami pirmiau minėti teisės principai, visų pirma svarbu įsitikinti, kad nebus įsiterpiama į jau pasibaigusius teisinius santykius. Todėl siūlytina pačiame Įstatymo projekte ir jo aiškinamajame rašte aiškiai deklaruoti, kad siūlomos teisinio poveikio priemonės nebus taikomos jau pasibaigusioms vartojimo sutartims, t. y., kai šalys (viena iš šalių) yra nutraukusios sutartį. Taip pat manytina, kad Įstatymo projekto nuostatos negalėtų būti taikomos ir tiems atvejams, kai iki šių nuostatų įsigaliojimo vartotojai, vadovaudamiesi sudarytomis sutartimis ir galiojančiu teisiniu reguliavimu, jau būtų išreiškę pageidavimą renginių organizatoriams susigrąžinti lėšas už bilietus į renginį (tokia nuostata siūlytina papildyti patį Įstatymo projektą).

Kitas svarbus aspektas – ar siūlomu teisiniu reguliavimu sušvelninant renginių organizatorių padėtį nėra pakenkiama kitiems teisinių santykių subjektams – vartotojams. Kaip minėta pirmiau, manytina, kad siūlomu teisiniu reguliavimu būtų švelninama tik renginių organizatorių teisinė padėtis, o vartotojams būtų sukuriama priešingas teisinis poveikis, t. y., nustatomi papildomi ribojimai, kurių nebuvo vartojimo sutarčių sudarymo momentu. Be to, Įstatymo projektu renginių organizatoriams suteikiant teisę nukelti renginio įvykdymo datą, iš jų nėra reikalaujama pateikti vartotojams jokių įsipareigojimo įvykdyti renginį vėlesne data užtikrinimo priemonių, todėl vartotojas nėra tikras, kad jam ši paslauga apskritai bus suteikta. Galimas netgi priešingas efektas, kad vartotojui ne tik nebus suteikta paslauga, bet ir praėjus pakankamai ilgam laiko tarpui pasunkės galimybė susigrąžinti lėšas už bilietą į renginį. Todėl šiuo aspektu principas *lex retro non agit* galimai pažeidžiamas.

2. Atkreiptinas dėmesys, kad renginių organizatoriai Įstatymo projektu siūlomai problemai spręsti gali naudoti ir kitas šiuo metu CK įtvirtintas galimybes, pvz., siūlyti vartotojams susitarti dėl

renginio termino nukėlimo, vietoj laiku neįvykusio renginio pasiūlyti didesnės vertės (apimties) paslaugą, pasinaudoti CK 6.204 straipsnyje numatytais priemonėmis ir pan. Nėra pateikta jokios informacijos apie tai, kodėl keliamos problemos nepavyksta išspręsti minėtomis priemonėmis ir reikalingas valstybės įsikišimas tokiu būdu galimai sudarant prielaidas sutarties sudarymo laisvės principo ir vartotojų teisių pažeidimui. Atkreiptinas dėmesys, kad Konstitucinis Teismas yra konstatavęs (pvz., 2008 m. gruodžio 24 d., 2009 m. kovo 2 d. nutarimai), jog nustatant teisinius apribojimus privalu paisyti protingumo reikalavimo, taip pat proporcingumo principo, pagal kurį nustatytos teisinės priemonės turi būti būtinos demokratinėje visuomenėje ir tinkamos siekiamiems teisėtiems bei visuotinai svarbiems tikslams (tarp tikslų ir priemonių turi būti pusiausvyra), jos neturi varžyti asmens teisių labiau negu reikia šiems tikslams pasiekti. Manytina, jog šiuo atveju būtent duomenys apie problemos mastą galėtų būti tas esminis kriterijus, kuriuo remiantis galima būtų siūlyti įtvirtinti Įstatymo projekte numatomą teisinį reguliavimą.

3. Įstatymo projekto 1 straipsnio 1 dalyje numatoma, kad įstatymas būtų skirtas reguliuoti vartojimo sutarčių dėl sporto, kultūros, pramogų ar kitų renginių organizavimo paslaugų teikimo vykdymą, kai jų vykdymas tapo neįmanomas dėl *Lietuvos Respublikos teritorijoje* dėl COVID-19 paskelbto karantino metu taikomo *visų* atvirose ir uždaroje erdvėse organizuojamų renginių bei susibūrimų draudimo. Atkreiptinas dėmesys, jog praktikoje galėtų kilti problemų dėl įstatymo projektu siūlomo teisinio reguliavimo taikymo tuo atveju, kai būtų tenkinama Įstatymo projekto 1 straipsnio 2 dalyje numatoma sąlyga, tačiau taikymo metu jau būtų pakeistos karantino sąlygos, pvz., sumažintas teritorijos, kuriai taikomos karantino sąlygos, dydis (pvz., karantinas būtų paskelbtas tik vienos ar keleto savivaldybių, kuriose ir turėtų vykti renginiai, teritorijoje) ar būtų sušvelninti karantino sąlygų apribojimai (pvz., draudžiamas ne visų, o tik kai kurių renginių organizavimas (pvz., susiejant su maksimaliu renginio dalyvių skaičiumi, organizavimo vieta ar pan.). T. y., paminėtais atvejais kiltų klausimas, ar vartojimo sutarčių dėl atitinkamų renginių organizavimo vykdymui taip pat taikytinas Įstatymo projektu siūlomas nustatyti teisinis reguliavimas. Siūlytina šiuos neaiškumus pašalinti.

Taip pat neaišku, kokių tikslų yra pasirinktas renginių kategorijų vardijimas (sporto, kultūros, pramogų), jeigu po to nurodoma, kad Įstatymo projektu siūlomas teisinis reguliavimas būtų taikomas visų renginių atžvilgiu. Įstatymo projekte šiuo atžvilgiu turėtų būti nuosekliai vartojamos vienodos formuluotės, nustatančios Įstatymo projekto taikymo apimtį, arba Įstatymo projekto aiškinamajame rašte atskleistas jų skirtingo vartojimo pagrindimas (žr. Įstatymo projekto 1 straipsnio 1, 2 ir 3 dalys ir kt.).

4. Įstatymo projekto 1 straipsnio 2 dalies 2 punkte numatoma, kad Įstatymo projektu siūlomas teisinis reguliavimas būtų taikomas ir tiems renginiams, kurie turėtų vykti per 3 mėnesių laikotarpį nuo karantino metu nustatyto renginių ir susibūrimų draudimo panaikinimo. Dėl šios

nuostatos kyla keletas klausimų: 1) neaišku, kuo remiantis pasirinktas būtent 3 mėnesių terminas; 2) atsižvelgiant į tai, kad atitinkami renginiai turėtų vykti jau po visų apribojimų panaikinimo, abejotina ar šiuo atveju būtų tenkinama šio straipsnio 1 dalyje nustatyta sąlyga: „<...> vykdymas *tapo neįmanomas* dėl Lietuvos Respublikos teritorijoje dėl COVID-19 (koronaviruso infekcijos) paskelbto karantino metu taikomo visų atvirose ir uždaroje erdvėse organizuojamų renginių bei susibūrimų draudimo“, t. y., draudimas jau būtų išnykęs, todėl teoriškai suplanuoti renginiai jau galėtų vykti (analogiškas klausimas kyla ir dėl šio punkto bei Įstatymo projekto 4 straipsnio 1 dalies santykio). Manytina, kad siūlymas taikyti Įstatymo projekte numatomą teisinį reguliavimą ir po karantino metu nustatytų ribojimų pabaigos, galimai pažeistų teisinio proporcingumo principą.

5. Įstatymo 1 straipsnio 3 dalyje numatoma, kad siūlomas teisinis reguliavimas būtų taikomas tik tuo atveju, jeigu į atitinkamą renginį būtų parduota ne mažiau kaip 10 bilietų. Neaišku, kokiais argumentais remiantis, buvo pasirinktas būtent toks minimalus parduotų bilietų kiekis. Manytina, kad tarp situacijos, kai parduota 10 bilietų, ir situacijos, kai nėra išplatintas nei vienas bilietas, didelio skirtumo nėra, todėl tokio kriterijaus pridėtinė vertė yra abejotina. Manytina, jog arba turėtų būti nustatytas pakankamai ženklus minimalus parduotų bilietų kiekis (nebūtinai nurodant konkretų parduotų bilietų kiekį, o, pvz., numatant tam tikrą dalį nuo visų į renginį planuotų išplatinti bilietų), kas objektyviai pagrįstų tikimybę, jog sumų už parduotus bilietus grąžinimas vartotojams paslaugos teikėjui galėtų būti sunkiai finansiškai pakeliama našta, arba tokio kriterijaus apskritai nenustatyti.

6. Įstatymo projekto 3 straipsnio 1 dalyje numatoma, kad: „*Vartotojas, įsigijęs bilietą, neturi teisės kitomis nei šio įstatymo 4 straipsnio 4 dalyje nurodytomis sąlygomis vienašališkai nutraukti vartojimo sutarties dėl renginių organizavimo paslaugų teikimo ir reikalauti grąžinti už bilietą sumokėtą kainą dėl to, kad dėl karantino metu nustatyto renginių ir susibūrimų draudimo paslaugų teikėjas negali suteikti paslaugų vartojimo sutartyje dėl renginio organizavimo paslaugų teikimo numatytomis sąlygomis*“. Manytina, jog Įstatymo projekto nuostatos negalėtų būti taikomos tais atvejais, kai vartotojai iki įstatymo projektu siūlomo teisinio reguliavimo įsigaliojimo jau būtų realizavę savo teisę į vienašališką sutarties nutraukimą, t. y., pateikę tokius pranešimus paslaugų teikėjams ir pareikalavę grąžinti lėšas už įsigytus bilietus. Priešingu atveju teisinis reguliavimas būtų taikomas atgal ir būtų ne tik pažeidžiami vartotojų interesai, bet ir teisėtų lūkesčių, teisinio tikrumo bei *lex retro non agit* principai.

7. Svarstytina, ar teisinio reguliavimo aiškumo ir teisinio tikrumo tikslais nereikėtų papildyti Įstatymo projekto nuostatomis, aptariančiomis, kokiais terminais vartotojas turėtų būti informuotas apie tai, kad paslauga sutartomis sąlygomis jam nebus suteikta būtent dėl karantino metu nustatyto renginių ir susibūrimų draudimo. Priešingu atveju gali susidaryti situacijos, kai vartotojas apie informaciją apie renginio nevykdymą sutartomis sąlygomis iš renginio organizatoriaus oficialiai

gaus tik po to, kai kreipsis dėl kainos už bilietą sugrąžinimo (pvz., iš informacijos viešojoje erdvėje sužinojęs, kad atitinkamas renginys galimai neįvyks).

8. Abejotina, ar Įstatymo projekto 4 straipsnio 1 dalies redakcija apimtų 1 straipsnio 2 dalies 2 punkte numatytus renginius, nes teiginys „*renginys neįvyksta dėl karantino metu nustatyto renginių ir susibūrimų ribojimo*“ suponuoja tai, kad karantino pabaigos momentui paslaugos nesuteikimo faktas jau turėtų egzistuoti. Neaišku, kaip šioje dalyje aprašytos sąlygos būtų taikomos renginiams, kurie dar tik turėtų įvykti 3 mėnesių laikotarpyje.

9. Atsižvelgiant į tai, kad siūlomu teisiniu reguliavimu būtų ribojamos vartotojų teisės, ir siekiant kiek įmanoma mažiau varžyti vartotojų interesus, manytina, kad vėlesnis negautos paslaugos suteikimo procesas turėtų būti kiek įmanoma operatyvesnis.

Vertinant proporcingumo principo aspektu abejonių kyla dėl galimybės visais atvejais neįvykusį renginį perkelti net 12 mėnesių laikotarpiui. Sutiktina, kad atskirais atvejais tam gali būti objektyvios priežastys (sezoniškumas, tarptautinių organizacijų reikalavimai ar pan.), tačiau Įstatymo projektu renginio organizatoriui tokia teisė būtų suteikiama net ir tokių priežasčių nesant. Manytina, kad vėlesnei renginio suorganizavimo datai turėtų būti nustatytas kiek įmanoma trumpesnis protingas terminas, o 12 mėnesių nukėlimo terminas galėtų būti numatytas tik tiems renginiams, kurių per trumpesnį terminą neįmanoma suorganizuoti dėl objektyvių priežasčių (tas priežastis aprašant tiesiogiai Įstatymo projekte, jeigu tokių objektyvių priežasčių apskirtai būtų ir dėl jų reikėtų atskiro teisinio reguliavimo (ilgesnio termino)).

Be to, Įstatymo projekto 4 straipsnio 1 dalies nuostata, jog „*Paslaugų teikėjo pranešimas apie vėlesnę renginio datą turi būti skelbiamas tokiomis pačiomis arba ekvivalentiškomis priemonėmis ir būdais, kaip buvo teikta informacija bilietų pardavimo vietose apie pradinę renginio datą*“, manytina, yra neproporcinga ir diskriminuojančiai nepalanki vartotojams, kadangi apie pasikeitusią datą ir galimybę įgyvendinti savo teises pagal šį Įstatymo projektą vartotojai sužinos ne tiesiogiai į juos kreipiantis ir informuojant apie jų pasirinkimo galimybes, bet netiesiogiai, pvz. interneto svetainėse. Pažymėtina, kad asmuo neturi pareigos nuolat tikrinti internetinių svetainių ir stebėti informaciją. Manytina, kad nuostatos, pagal kurias vartotojas apie pasikeitusią renginio datą informuojamas ne asmeniškai, sudarys prielaidas (sąlygas) vartotojui praleisti Įstatymo projekto 4 straipsnio 2 dalyje nustatytą terminą.

10. Neaišku, kodėl Įstatymo projekto 4 straipsnio 3 dalyje minimo kupono galiojimo termino pradžia siejama su karantino metu nustatyto renginių ir susibūrimų draudimo panaikinimu, o ne su susitarimo dėl tokio kupono įsigijimo data. Juk atsižvelgiant į šio straipsnio 1 ir 2 dalis reikštų, kad kupono galiojimas apimtų ir laikotarpį, kai paties kupono dar net nebūtų (pvz., jeigu verslininkas apie vėlesnę renginio datą paskelbtų paskutinę termino dieną ir tą pačią dieną pateiktų pasiūlymą vartotojui dėl kupono suteikimo, o vartotojas sutikimą priimti kuponą išreikštų taip pat

paskutinę jam nustatyto termino dieną, tai reikštų, kad 12 mėnesių laikotarpis sutrumpėtų 60 dienų, t. y., kuponas apskritai pradėtų egzistuoti tik po šio laikotarpio).

Analogiškas pastebėjimas dėl 12 mėnesių termino taikytinas ir šio straipsnio 4 daliai.

11. Siūlytina pakartotinai įsivertinti, ar nebūtų tikslinga Įstatymo projekto 4 straipsnio 4 dalyje numatyti, kad nepanaudotos kupono lėšos vartotojui grąžinamos be atskiro jo prašymo (analogiškai, kaip numatoma šio straipsnio 6 dalyje).

12. Įstatymo projekto 4 straipsnio 5 dalyje numatoma, kad: „*Nesant šio straipsnio 3 dalyje nurodyto susitarimo, paslaugų teikėjas privalo grąžinti vartotojui už bilietą sumokėtą kainą, įskaitant visus mokesčius, ne vėliau kaip per 14 dienų nuo pagal šio straipsnio 1 dalį nustatytos vėlesnės renginio datos*“.

Atkreiptinas dėmesys, kad valstybės pareiga ginti vartotojų interesus yra įtvirtinta tiesiogiai Lietuvos Respublikos Konstitucijos 46 straipsnio 5 dalyje. Kaip yra pažymėjęs LAT („Vartotojų teisių apsauga vartojimo sutartiniuose santykiuose: teisinio reguliavimo ir teismų praktikos apžvalga Nr. 30“. Teismų praktika. 2009 m.): *ši konstitucinė nuostata yra vienas iš pamatinių Lietuvos ūkio tvarkymo principų*. Pasisakydamas dėl Konstitucijos 46 straipsnio 5 dalies, Konstitucinis Teismas yra pažymėjęs, jog „*ši konstitucinė nuostata suponuoja tai, kad teisės normomis turi būti nustatytos įvairios vartotojų interesų gynimo priemonės, kad valstybės institucijos turi kontroliuoti, kaip ūkio subjektai laikosi nustatytų reikalavimų, ir kt.*“ (pvz., 2020 m. vasario 10 d. nutarimas). Konstitucinis Teismas yra konstatavęs, jog pagal Konstitucijos 46 straipsnio 3 dalį valstybė, reguliuodama ūkinę veiklą taip, kad ji tarnautų bendrai tautos gerovei, privalo derinti asmens ir visuomenės interesus (2003 m. kovo 17 d., 2013 m. gegužės 16 d. nutarimai), įvairias Konstitucijoje įtvirtintas vertybes, *inter alia* ūkinės veiklos laisvę, vartotojų interesų apsaugą (2017 m. gegužės 30 d., 2020 m. vasario 10 d. nutarimai). Tačiau tuo pačiu Konstitucinis Teismas pažymi (2000 m. spalio 18 d. nutarimas) ir tai, kad Konstitucijos 46 straipsnio normos yra susijusios, viena kitą papildančios. Nė viena iš šiame Lietuvos Respublikos Konstitucijos straipsnyje įtvirtintų teisių nėra absoliuti. Konstitucijos 46 straipsnio 3 dalyje įtvirtinta valstybės teisė reguliuoti ūkinę veiklą sudaro konstitucines prielaidas *leisti įstatymus, kuriais reaguojama į tautos ūkio būklę, ekonominio ir socialinio gyvenimo įvairovę bei pokyčius*. Tačiau pagal Konstituciją riboti asmens teisės ir laisvės, taip pat ūkinės veiklos laisvę galima, jeigu yra laikomasi šių sąlygų: 1) tai daroma įstatymu; 2) apribojimai yra būtini demokratinėje visuomenėje siekiant apsaugoti kitų asmenų teises bei laisves ir Lietuvos Respublikos Konstitucijoje įtvirtintas vertybes, taip pat konstituciškai svarbius tikslus; 3) apribojimais nėra paneigiama teisių ir laisvių prigimtis bei esmė; 4) yra laikomasi konstitucinio proporcingumo principo (pvz., Konstitucinio Teismo 2010 m. vasario 26 d., 2011 m. birželio 21 d. nutarimai).

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta ir vertinant pirmiau minėtą siūlomo teisinio reguliavimo nuostatą, kyla pagrįstų abejonių ar ji atitinka minėtus konstitucinio proporcingumo principo elementus. Darytina išvada, kad Įstatymo projekto 4 straipsnio 5 dalyje siūloma įtvirtinti nuostata nepagrįstai ilgai apribotų vartotojo teises ir pažeistų verslininko ir vartotojo interesų pusiausvyrą (pastarojo nenaudai) bei teisinio proporcingumo principą. Manytina, kad verslininkui paskelbus apie vėlesnę renginio datą vartotojui lėšos už įsigytą bilietą turėtų būti grąžinamos ne vėliau, kaip per 14 dienų nuo tokio jo prašymo pateikimo (analogiškai, kaip šio straipsnio 6 dalyje nurodytu atveju). Pastebėtina, kad net ir šiuo atveju renginių organizatoriams būtų suteiktas papildomas laikas (visą karantino laikotarpį ir mažiausiai 44 dienas (30 dienų vėlesnei renginio datai nustatyti ir 14 dienų vartotojo reikalavimui įvykdyti), kuomet jie galėtų nevykdyti vartotojų reikalavimų dėl lėšų grąžinimo. Be to, siekdami sumažinti vartotojų reikalavimų grąžinti lėšas už įsigytus bilietus kiekį, renginių organizatoriai galėtų siūlyti ir didesnės vertės (apimties) kuponus, t. y., šią problemą spręsti savo iniciatyva ir civilinės teisės priemonėmis be papildomos valstybės intervencijos. Tuo tarpu pagal siūlomą teisinį reguliavimą paslaugos teikėjų – verslininkų, ekonominės problemos būtų sprendžiamos iš esmės vartotojų interesų sąskaita ir tokiu būdu nebūtų išlaikomas vartotojų ir paslaugų teikėjų interesų balansas. Atkreiptinas dėmesys, kad vienas iš vartojimo sutarčių ypatumų yra būtent tai, kad vartojimo santykiuose vartotojo interesams yra suteikiama didesnė apsauga. Šiuo atveju būtų įtvirtintas visiškai priešingas teisinis reguliavimas. Be to, svarbu pabrėžti ir į tai, jog nėra jokių garantijų, kad po 12 mėnesių paslaugos teikėjas vis dar veiks ir vartotojas galės gauti vėlesniam terminui nukeltą paslaugą.

13. Įstatymo projekto 5 straipsnyje aptariama renginių organizatorių regresio teisė į renginio jų bilietų pardavėjams (platintojams) už bilietų platinimą sumokėtas ir vartotojams grąžintas sumas. Visų pirma, manytina, kad šių santykių reguliavimas nepriskirtinas Įstatymo projekto 1 straipsnyje aprašytam reguliavimo dalykui, t. y., Įstatymo projekto 5 straipsnyje aptariamai ne vartojimo teisiniai santykiai (santykiai tarp vartotojo ir verslininko), o grynai ūkiniai-komerciniai santykiai tarp dviejų verslo subjektų (renginių organizatoriaus ir bilietų pardavėjo (platintojo) ir jiems nėra taikomos CK XVIII¹ skyriaus nuostatos. Todėl šių subjektų santykiai turėtų būti sprendžiami vadovaujantis jų sudarytų sutarčių ir CK nustatyta tvarka, be atskiro valstybės įsikišimo. Antra, neaišku, kokių pagrindų valstybė suteiktų teisę reikalauti iš bilietų pardavėjų (platintojų) grąžinti lėšas, kurias pastarieji sugeneravo tinkamai suteikę paslaugą renginių organizatoriams. Taip pat atkreiptinas dėmesys, kad teikiant šią paslaugą bilietų pardavėjai bus patyrę ir bilietų platinimo paslaugos teikimui reikalingas išlaidas, todėl neaišku, kas jiems šias išlaidas turėtų padengti (ypač tuo atveju, kai renginio organizatorius nuspręstų renginio nebeorganizuoti arba pakartotinai organizuodamas renginį, bilietus į šį renginį platinti pats ar per kitą paslaugų teikėją). Stokojant teisinio pagrįstumo Įstatymo projekto 5 straipsnyje įtvirtintam teisiniui reguliavimui, siūlytina šio straipsnio atsisakyti.

Teisės grupės vyresnioji patarėja

Eglė

Izokaitytė

Teisės grupės vyresnysis patarėjas

Ramutis

Prišmantas

Ramutis Prišmantas, tel. +370 706 63792, mob. +370 698 42314, el. p. ramutis.prismantas@lrv.lt